



Riktlinjer för biståndsbedömning avseende äldre i enlighet med Socialtjänstlagen

2020

Innehåll

Syfte med riktlinjerna	4
Socialtjänstlagen, barnperspektivet och kommunens värdegrund.....	4
Socialtjänstlagen.....	4
Skälig levnadsnivå.....	5
Barnkonventionen	5
Kommunens värdegrund.....	5
Andra villkor och förutsättningar vid handläggning avseende äldreomsorg	6
Anställda anhörigvårdare.....	6
Asylsökande	6
Den enskildes självständighet, egna ansvar och delaktighet.....	7
Dubbelbemanning	7
EU/EES-medborgare.....	7
Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare	7
Ekonomiskt icke-aktiva EU/EES-medborgare	7
Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare	8
Förenklat beslutsfattande	8
Hushållsgemenskap	9
Informationsskyldighet	9
Kommunens ansvar för medborgare.....	10
Bosättningskommun.....	10
Vistelsekommun	10
Biståndsutredning inför flytt till annan kommun.....	10
Lagen om valfrihetssystem (LOV).....	10
Personer som inte bedöms ha sin hemvist i Tranås kommun	11
Sekretess	11
Tandvårdsstöd.....	11
Tidsbegränsning	11
Tillfällig utökning av befintliga insatser	11
Utskrivning från sjukhus	12
Äldre som utsätts för hot och våld.....	12
Äldre som är hemlösa	13
Handläggningsprocessen	14
Aktualisering och ansökan.....	14
Utredning	15

Dokumentation	15
Samordnad individuell plan.....	15
Tolk	15
Beslut och beställning.....	16
Avslag och delavslag.....	16
Kommunicering.....	16
Överklagande av beslut.....	16
Uppföljning av beslut.....	16
Bistånd avseende ordinärt boende	17
Avbeställning av insats.....	17
Avlösning.....	17
Dagverksamhet.....	17
Dagverksamhet till äldre.....	18
Dagverksamhet med demensinriktning	18
Egenvård	18
Fönsterputs	18
Hemtjänst.....	19
Omsorg	19
Service	21
Intensiv hemrehabilitering	22
Ledsagning.....	22
Trygg hemgång	23
Trygghetslarm.....	23
Bistånd avseende korttidsvård.....	23
Korttidsplats	24
Vänta-in	24
Växelvård	25
Bistånd avseende särskilt boende	25
Prioriteringsordning för fördelning av plats till särskilt boende	26
Vårdboende	26
Demensboende	26
Medboende	26
Provboende	27
Valfrihet särskilt boende	27

Riktlinjer för biståndsbedömning avseende äldre i enlighet med Socialtjänstlagen

Dessa riktlinjer avser att tillämpas inom handläggning enligt Socialtjänstlagen (SoL, 2001:453) för:

- Äldre personer som har någon form av funktionsnedsättning och/eller upplever isolering och ensamhet.
- Vuxna med diagnostiserad demenssjukdom.

I Socialtjänstlagen åldersbestäms inte begreppet ”äldre”. Det är vanligt inom socialtjänst att man anser att en person är äldre när personen har fyllt 65 år. Dessa riktlinjer är tillämpbara på alla personer som har fyllt 65 år. De kan också vara tillämpbara på vuxna personer som inte har fyllt 65 år, exempelvis personer under 65 år med diagnostiserad demenssjukdom eller andra vuxna som nästan är 65 år och som har liknande behov som de personer som har fyllt 65 år och som dessa riktlinjer är tillämpbara på.

Biståndsbedömning enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS 1993:387) samt biståndsbedömning enligt SoL för vuxna med psykiska funktionshinder beskrivs i andra riktlinjer. Förutom hemtjänstinsatsen egenvård beskrivs inte heller beslut om insats efter delegation och instruktion enligt HSL i dessa riktlinjer.

Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. En bedömning av den enskildes sammantagna situation måste alltid göras i varje enskilt fall. Ytterst är det alltid den enskildes behov av stöd och vård som är avgörande vid beslut om insats.

Syfte med riktlinjerna

Syftet med riktlinjerna är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömningar så att personer med likvärdiga behov bedöms på likvärdigt sätt.

Socialtjänstlagen, barnperspektivet och kommunens värdegrund

All handläggning ska utföras i enlighet med gällande lag, förarbeten till gällande lag och föreskrifter samt vara anpassad till aktuell rättspraxis.

Socialtjänstlagen

Tranås kommun svarar för socialtjänst inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Insatser inom socialtjänst ska vara av god kvalitet. Insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och vid behov i samverkan med andra. Den enskilde som på grund av fysiska, psykiska, sociala och/eller existentiella behov behöver hjälp och stöd i den dagliga livsföringen och som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Det finns inte några begränsningar för vilka typer av insatser som den enskilde kan ansöka om. Oavsett vilket bistånd ansökan gäller ska rätten till bistånd alltid prövas.

Skälig levnadsnivå

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga. Begreppet skälig levnadsnivå har ingen exakt definition. I förarbetena till den tidigare Socialtjänstlagen anfördes att det skulle vålla stora svårigheter att närmare ange vad som avses med skälig levnadsnivå i lagtexten. Begreppet måste bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden som den hjälpbehövande lever i. Det angavs därför att fastställandet av vilken levnadsnivå som anses skälig måste överlämnas till kommunerna att fastställa. I senare förarbeten beskrivs skälig levnadsnivå även som ett uttryck för kvaliteten i insatsen och vilken ambitionsnivå som kan vara rimligt i ett enskilt fall. Bedömningen av vilka insatser som behövs för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå bedöms alltså utifrån den tid och de förhållanden som just då råder, men också utifrån den enskildes egen situation och behov. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet ska ses som skäligt kan handläggaren vid tveksamhet söka stöd i rättspraxis, i Socialnämndens riktlinjer och i kollegial ärendehandledning.

Vid bedömning av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det finns inte någon obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad.¹

Barnkonventionen

Barnperspektivet i enlighet med FN:s barnkonvention ska alltid beaktas. Detta innebär i korthet att barnets bästa alltid är högst prioriterat.

- Anmälning- och uppgiftsskyldighet föreligger enligt 14 kap. 1 § SoL.
- I varje aktualiserat ärende där den vuxne är förälder till minderårigt barn ska samarbete upprättas mellan handläggaren och Barn- och familjeenheten.

Kommunens värdegrund

Tranås kommuns värdegrund är Ledstjärnan vilken innebär att vi har kunden i centrum, kvalitet i varje möte och vi ser möjligheterna. Tranås kommuns vision är att kommunen ska vara en framgångsrik, innovativ kommun med god service och ett starkt näringsliv. En attraktiv och trygg kommun att bo i, verka och besöka.

Socialtjänsten ska tillhandahålla bästa möjliga kvalitet på vård, stöd och skydd inom ramen för gällande regelverk, rättspraxis, lokalpolitiska beslut och resurser.

¹ Sveriges Riksdag. Proposition 2000/01:80, sid 91.

Andra villkor och förutsättningar vid handläggning avseende äldreomsorg

Anställda anhörigvårdare

Enligt SoL är inte anhörigbidrag en fråga för myndighetsbeslut utan ett personaladministrativt beslut. Sökanden kan inte kräva att kommunen anställer viss person som anhöriganställd och kan inte heller kräva bistånd i form av anhörigbidrag. Det finns flera kammarrättsdomar som stödjer ovanstående².

Därmed ska anställning av anhörig inte förekomma annat än vid synnerliga skäl och hushållsgemenskapets gemensamma ansvar ska beaktas. Synnerliga skäl föreligger när det är ställt utom rimligt tvivel att anställning av anhörig är det enda rimliga alternativet för att utförande av beviljade insatser ska verkställas. Om anställning av anhörigvårdare till följd av synnerliga skäl övervägs, ska följande kriterier vara uppfyllda för att en anställning ska kunna ske:

- Anställning får endast göras i kommunal egenregi. Beslut om att anställa en anhörigvårdare ingår inte i valfrihetssystemet och kan därmed endast verkställas i kommunal egenregi.
- Anställning ska göras enligt PAN-avtal. Krav som ställs på övriga anställda gäller även för den som anställs enligt PAN-avtal.
- Personen ska behärska svenska språket i tal och skrift på sån nivå att kommunen kan kommunicera beslut samt följa upp och utvärdera beviljade insatser och utfört arbete på ett rättssäkert sätt.
- Personen får inte ha fyllt 67 år.

Personen bör ha fullföljd utbildning på lägst gymnasienivå inom vård- och omsorg eller motsvarande.

Då anställning av anhörigvårdare är ett personaladministrativt beslut tas det av enhetschef för verkställigheten, om ovanstående kriterier är uppfyllda.

Asylsökande

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av asylsökande. I lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, finns regler om bl.a. bistånd till denna grupp. Asylsökande har enligt 4 kap. 1 § SoL inte rätt till bistånd för förmåner av motsvarande karaktär, dvs. förmåner som motsvarar det bistånd som en asylsökande har rätt till enligt 13 § LMA. Det bistånd som lämnas enligt LMA består av logi samt ekonomisk ersättning i form av bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag. Asylsökande som inte själva ordnar bostad har enligt 14 § LMA rätt till logi på en förläggning. Migrationsverket ansvarar för bistånd i form av logi, men vad som omfattas av begreppet är inte helt tydligt. I förarbetena till lagen finns stöd för att Migrationsverket ansvarar för att de asylsökande som inte kan ordna bostad på egen hand tas emot på förläggning och i övrigt får det mottagande som erfordras för att tillgodose de särskilda behov som kan finnas³.

De asylsökande som valt att bo i ett eget boende kan istället välja att bo på ett asylboende och där få sina behov tillgodosedda. Personer som omfattas av denna lag hänvisas därför till den anläggning där personen är inskriven. Vill personen ändå ansöka om bistånd av motsvarande

² Kammarrätt, 2010-3563, 2014-3087, 2019-1314

³ Sveriges Riksdag. Proposition 1993/94:94, s.s. 26 f., 35.

karaktär enligt 4 kap. 1 § SoL ska ansökan prövas och avslås. Kommunens yttersta ansvar enligt 2 kap. 1 § SoL gäller även personer som omfattas av LMA.

Den enskildes självständighet, egna ansvar och delaktighet

Socialtjänsten får aldrig ta över ansvaret från den enskilde utan arbetet skall inriktas på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret eller tar tillbaka ansvaret för den egna situationen. Insatserna syftar till att stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv.

Till Socialtjänstens uppgifter hör att på olika sätt försöka motivera den enskilde att ta emot hjälp eller en insats. Insatsen ska anpassas till den enskildes aktuella förutsättningar och behov. Det är även väsentligt att, ur ett helhetsperspektiv, beakta ekonomisk hushållning för kommunen.

Den enskildes delaktighet och inflytande är central både i behovsbedömning och verkställande av insats. Biståndsbeslutet ska underlätta flexibilitet i utförandet av insatserna. Inom ramen för biståndsbeslutet har den enskilde stort inflytande över insatserna, hur stödet ges, samt vid vilken tidpunkt detta ska ske.

Dubbelbemanning

Om kundens behov är av sådan karaktär att utförandet av insatsen, exempelvis förflyttning och mobilisering av kund, behöver göras genom dubbelbemanning, ska detta beviljas av handläggare. Bedömning av att kunden har sådant behov kan exempelvis göras av Hemsjukvården.

Om kundens behov inte är av sådan karaktär att dubbelbemanning behövs för kundens skull, men att utföraren anser att dubbelbemanning behövs av arbetsmiljöskäl, ska handläggare inte bevilja dubbelbemanning. Dubbelbemanning av arbetsmiljöskäl genererar ingen högre ersättning till utföraren.

EU/EES-medborgare

Rätten till likabehandling innebär att EU/EES-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har rätt till socialt bistånd och andra sociala förmåner på samma villkor som svenska medborgare. EU/EES-medborgare har uppehållsrätt efter tre månader om de uppfyller något av villkoren för uppehållsrätt. Till skillnad från uppehållstillstånd prövas inte uppehållsrätt, utan gäller så länge ett villkor är uppfyllt.

EU/EES-medborgare delas in i ekonomiskt aktiva och ekonomiskt icke-aktiva.

Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare

Som ekonomiskt aktiva räknas företagare, arbetstagare och arbetssökande som aktivt söker arbete och anses ha en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige. Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare har rätt till likabehandling med svenska medborgare i samma situation när det gäller ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt icke-aktiva EU/EES-medborgare

Som ekonomiskt icke-aktiva räknas till exempel studenter och pensionärer. De har uppehållsrätt om de har en heltäckande sjukförsäkring och medel för sin och sina familjemedlemmars försörjning.

Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare

Om en EU/EES-medborgare har uppehållsrätt har även make eller sambo uppehållsrätt. För ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare gäller uppehållsrätten även för vissa andra familjemedlemmar och släktingar, som är beroende av EU/EES-medborgaren för sin försörjning eller för annan hjälp.

Förenklat beslutsfattande

Äldre personer kan erbjudas hemtjänst utan föregående behovsprövning⁴. Ett sådant erbjudande förutsätter att den enskilde har informerats om och är införstådd i vilken utsträckning och på vilket sätt den enskilde kan påverka utförandet av insatserna, på vilket sätt kommunen följer upp insatserna och att den enskilde har rätt att alltid kunna ansöka om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL.

De insatser som kan beviljas utan föregående behovsprövning är:

- Avlösning.
- Inköp.
- Matdistribution.
- Momsfri mat.
- Samhällsärenden.
- Städning.
- Tvätt.
- Trygghetslarm.

Den enskilde kan ansöka direkt till utförare om att få hjälp med någon eller flera av de insatser som kan beviljas utan föregående behovsprövning. Chef för hemtjänstutförare ska säkerställa att vissa förutsättningar är uppfyllda innan insatser kan inledas.

Förutsättningarna är:

- Den enskilde ska vara 65 år eller äldre.
- Den enskilde har inte redan beviljade insatser utifrån biståndsbeslut i enlighet med 4 kap. 1 § SoL.
- Den enskilde är inte sammanboende utan bor själv i ordinärt boende (gäller ej för trygghetslarm). Om den enskilde inte bor själv utan är sammanboende, hänvisas den enskilde att ansöka om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL (se också Hushållsgemenskap).
- Den enskilde ska vara informerad om och införstådd med i vilken utsträckning och på vilket sätt hen kan påverka utförandet av insatserna, på vilket sätt kommunen följer upp insatserna och att hen alltid har rätt att ansöka om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL.
- Den enskilde ska självständigt kunna sköta kontakten med utföraren vad gäller planering av insatserna och hur insatserna ska utföras.
- Handläggare ska, efter att ha informerats om att ovanstående förutsättningar är uppfyllda, ha fattat ett formellt beslut om beviljande av insatser i enlighet med vad den enskilde och utförare har kommit överens om.

Den enskilde kan inte både beviljas/ha beviljade insatser utan föregående behovsprövning och beviljas/ha beviljade insatser utifrån biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Om den enskilde har behov av hjälp utöver de insatser som kan beviljas utan föregående behovsprövning, ska utredning om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inledas.

⁴ Socialstyrelsen (2018). Meddelandeblad nr 3/2018.

Insatserna kan beviljas utan föregående behovsprövning för en period av 1 år. Frekvensen för varje beviljad insats kan som högst vara den frekvens som anges som maxfrekvens under beskrivningen av respektive insats, annars hänvisas den enskilde att ansöka om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. I övrigt gäller de villkor för varje insats som är beskrivet under varje insats. Avgift erläggs enligt gällande taxa.

Handläggarens uppföljning av bistånd som givits efter beslut enligt förenklat beslutsfattande ska göras med utgångspunkt i kundens uppfattning om insatserna, hur insatserna motsvarar kommunens riktlinjer och hur de förhåller sig till kravet på god kvalitet enligt 3 kap. 3 § SoL och till värdegrunden såsom den kommer till uttryck i 5 kap. 4 § SoL. Utgångspunkten för uppföljning blir alltså inte den äldres behov i det enskilda fallet.

Eftersom beslut om bistånd enligt förenklat beslutsfattande inte har fattats utifrån en individuell biståndsbedömning är de inte överklagbara genom förvaltningsbesvär utan kan enbart bli föremål för domstolsprövning genom s.k. laglighetsprövning enligt 13 kap. Kommunallagen (KL 2017:725).

Hushållsgemenskap

Någon omvårdnadsplikt finns inte inskriven i äktenskapsbalken och varje make/maka avgör själv i vilken omfattning hen vill hjälpa till med personliga omvårdnadssysslor såsom personlig hygien, toalettbestyr och matning. Anhörigvård är ett frivilligt åtagande. En kommun kan därför inte avslå en ansökan om t.ex. hemtjänst med hänvisning till att den anhöriga kan tillgodose omvårdnadsbehovet. En ansökan om bistånd *med serviceinsatser* (exempelvis tvätt och städning) kan däremot avslås med hänvisning till att en make/maka eller sammanboende kan utföra insatsen i de fall där den anhöriga inte själv har behov av sådana insatser.⁵

Hushållets totala situation avgör hur mycket stöd den enskilde kan få. Sammanboende har ett gemensamt ansvar för de praktiska sysslorna i hemmet, varför en ansökan om service avslås om bara den ena personen i hushållet har detta behov. Det är bara i ensamhushåll eller när båda personerna i hushållet har behov av service som service kan beviljas. Om båda personerna i hushållet har behov av service beviljas detta till båda. Makepar ska handläggas av en och samma handläggare och det är handläggarens ansvar att säkerställa att det inte beställs/utförs dubbla insatser.

Alla ansökningar om serviceinsatserna inköp, städning och tvätt *där den som ansöker är sammanboende* ska bedömas utifrån biståndsprövning i enlighet med 4 kap. 1 § SoL och kan ej beviljas genom förenklat beslutsfattande.

Myndiga barn har inte några lagliga skyldigheter att tillgodose föräldrars behov av vård och omsorg oavsett karaktär på hjälpen och kan inte ta del av föräldrarnas insatser. Myndiga barn har skyldighet att utföra serviceinsatser om barnet är sammanboende med den enskilde.

Informationsskyldighet

Handläggare har skyldighet att informera om utbudet av övriga relevanta samhällstjänster såsom fritidsverksamheter, lunchservering, träffpunkter, dagverksamheter, anhörigstöd, Räddningstjänstens fixartjänst, frivilligorganisationer och hushållsnära tjänster.

Kommunen har informationsskyldighet även till personer som har behov av insatser men som inte är motiverade att ta emot stöd.

⁵ Kammarrätten Göteborg. Mål nr 2087-16.

Kommunens ansvar för medborgare

Bosättningskommun

Med bosättningskommun avses enligt 2 a kap. 3 § SoL den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller annan kommun, om den enskilde har starkast anknytning till den kommunen.

Det är bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälpinsatser, oavsett om den enskilde tillfälligt eller under en längre tid vistas i en annan kommun. Det kan exempelvis gälla vid semestrar när man vistas i sin sommarstuga under olika perioder av året.

Vistelsekommun

Äldre personer har rätt till stöd och hjälpinsatser vid vistelse under en kortare tid i en annan kommun, t.ex. vid semester eller vistelse i sin sommarstuga under olika perioder under året.⁶

Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställighet i vissa fall. Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för hjälp med verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.⁷

Biståndsutredning inför flytt till annan kommun

En person som önskar flytta till en annan kommun och till följd av ålderdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig där, utan att inflyttningskommunen bistår med behövliga insatser, får enligt 2 a kap. 8 § SoL hos den kommunen ansöka om sådana insatser. En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen.

Det förhållandet att den sökandes behov är tillgodosedda i hemkommunen får inte beaktas vid bedömningen av ansökan.

På begäran av inflyttningskommunen är hemkommunen skyldig att bistå med den utredning som behövs för att kunna pröva ansökan. Den enskilde ska lämna samtycke till att uppgifter lämnas ut. Biståndsutredning görs av hemkommunen i enlighet med inflyttningskommunens begäran om vad utredningen ska innehålla. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna gör inflyttningskommunen ett avslag där motiveringen framgår.

Lagen om valfrihetssystem (LOV)

Handläggare ska lämna muntlig och skriftlig information om att den enskilde har rätt och möjlighet att välja vilken utförare som ska tillhandahålla beviljade hemtjänstinsatser, för närvarande Tranås Hemservice (THS) eller Tranås kommun. Den enskilde ska ange sitt val skriftligen på särskild blankett.

Det åligger handläggaren att säkerställa att beslutade insatser beställs hos den utförare den enskilde har valt. Insatser nattetid och telefontjänst är icke valbara, de utförs av kommunens hemtjänst.

Om den enskilde inte kan eller vill välja, tillämpas ickevalsalternativ enligt turordningslista. Den enskilde har rätt att byta utförare under tiden som beslutet gäller.

⁶ Sveriges Riksdag. Proposition 2010/11:49, s. 32

⁷ Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, s.s. 108-109.

Personer som inte bedöms ha sin hemvist i Tranås kommun

Personer som vistas tillfälligt i Tranås kommun, men som inte har sin hemvist i Tranås kommun, har bara rätt till bistånd för att avhjälpa en akut situation som inte går att lösa på annat sätt. Socialtjänsten måste bedöma i varje enskilt fall vad som är nödvändig hjälp för att avhjälpa en akut situation.

Sekretess

Anställda i kommunen är skyldiga att följa bestämmelser om offentlighet och sekretess. Enligt 26 kap. 1 § Offentlighets- och sekretesslagen (OSL 2009:400) gäller sekretess inom Socialtjänsten för uppgift om enskildas personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Detta innebär att man måste vara säker på att den enskilde eller någon honom närstående inte kan uppleva obehag om uppgiften lämnas ut.

Sekretessen gäller såväl gentemot enskild som mellan myndigheter. Varje nämnd inom kommunen är en självständig myndighet. Socialtjänsten räknas som en verksamhetsgren. Inom verksamhetsgrenen kan tjänstemän samråda med kollegor då det behövs för att fullgöra de uppgifter som åligger tjänsten.

Tandvårdsstöd

Region Jönköpings län har ett lagstadgat ansvar att erbjuda uppsökande tandvård till äldre personer med omfattande behov av vård och omsorg, vilket innebär kostnadsfri munhälsobedömning i hemmet. För enskilda med beviljade insatser enligt SoL är det biståndshandläggare som tillstyrker behovet till Regionens tandvårdsenhet. För att ha rätt till tandvårdsstöd krävs att den enskilde har stort behov av personlig omvårdnad.

Intyg om rätt till nödvändig tandvård kan också beviljas av Hemsjukvården utifrån insatser i enlighet med HSL.

Tidsbegränsning

Biståndsbeslut ska tidsbegränsas om kundens behov antas kunna förändras över tid.

Enskild med pågående insatser i ordinärt boende och som – efter ansökan och beslut – erbjudits särskilt boende behåller de pågående insatserna som längst fram till och med inflyttningsdatum, enligt hyreskontrakt. Vissa pågående insatser i ordinärt boende kan fortsatt tillhandahållas den enskilde när denne flyttat till särskilt boende. Dessa insatser kan exempelvis vara trygghetslarm, fjärrtillsyn och kontaktperson.

Tillfällig utökning av befintliga insatser

När situation uppstår som kräver tillfällig utökning av befintliga insatser, exempelvis då kunden drabbas av tillfällig sjukdom eller skada, har chef för hemtjänstutförare rätt att fatta beslut om detta. Beslut om bistånd i form av hemtjänst vid tillfällig utökning av insatser får enligt denna delegation fattas för en tidsperiod upp till 14 dagar. Den chef för hemtjänstutförare som har fattat beslut om tillfällig utökning av insatser ska skyndsamt meddela detta beslut till den enskildes handläggare som i sin tur ska dokumentera den tillfälliga utökningen av insatser och att det är chef för utförare som fattat detta beslut.

I de fall utökning av insatser blir ett återkommande önskemål från den enskilde, eller om behovet av utökning av insatserna överstiger 14 dagar, ska behovet av insatsen omprövas av biståndshandläggare.

Utskrivning från sjukhus

Inom 24 timmar efter att en person har blivit inlagd på sjukhus ska slutenvården informera kommunen om detta, ange ett beräknat utskrivningsdatum och ange ett bedömt kommande vårdbehov. Så snart denna information når Socialtjänsten (via Cosmic Link) påbörjar Socialtjänsten en insatsplanering i samverkan med slutenvård och primärvård. Denna insatsplanering leder till en vårdplan. Biståndshandläggaren ansvarar för att delta i denna vårdplanering.

Socialtjänstens bedömning av skälig levnadsnivå för en kund som precis har skrivits ut från sjukhus är att den enskilde under en begränsad period

- kan leva i ett rum,
- kan inta måltider i samma rum,
- kan ha fristående toalett i rummet,
- kan få helavtvättning i sängen och
- kan ha möjlighet att påkalla hjälp genom att trycka på en larmknapp.

Det är mer än skälig nivå att få behov tillgodosedda genom att nyttja badrummet eller att tillreda mat samt äta i köket. Det är den enskildes ansvar att ansöka om bostadsanpassning. Med begränsad period avses vanligtvis en period som inte är längre än två veckor.

De fyra insatser som företrädesvis fattas beslut om som en del i vårdplaneringen är trygg hemgång, intensiv hemrehabilitering (beviljas av Hemsjukvården), korttidsplats eller hemtjänst. Grundprincipen är att den enskilde ska tillbaka till sitt ordinära boende. Om bedömningen är att kund har oförändrat vårdbehov blir det ingen vårdplanering utan kund flyttar tillbaka hem utan nya, förändrade insatser.

Inom tre dygn efter utskrivning från slutenvården ska en samordnad vårdplanering (SVPL) genomföras, vilket leder till en samordnad individuell plan (SIP). Det är slutenvården som kallar till denna vårdplanering och primärvården som håller i vårdplaneringen (och skrivandet av SIP). Primärvården har ett uppföljningsansvar.

Som biståndshandläggare är det viktigt att beakta den informationsskyldighet handläggaren har gentemot den enskilde och den enskildes anhöriga.

Äldre som utsätts för hot och våld

Äldre som utsätts för hot och våld ska särskilt uppmärksammas utifrån den situation de befinner sig i. Socialtjänsten har också ett särskilt ansvar enligt 5 kap. 11 § SoL när det gäller våldsutsatta och våld i nära relationer.

Rutinen för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld ska tillämpas i handläggningen. I de fall en person över 65 år behöver insatser på grund av sjukdom eller fysisk funktionsnedsättning och samtidigt behöver insatser på grund av utsatthet för hot eller våld, ska samverkan ske med den handläggare inom Socialtjänsten som handlägger såna ärenden (våld i nära relationer - VINR).

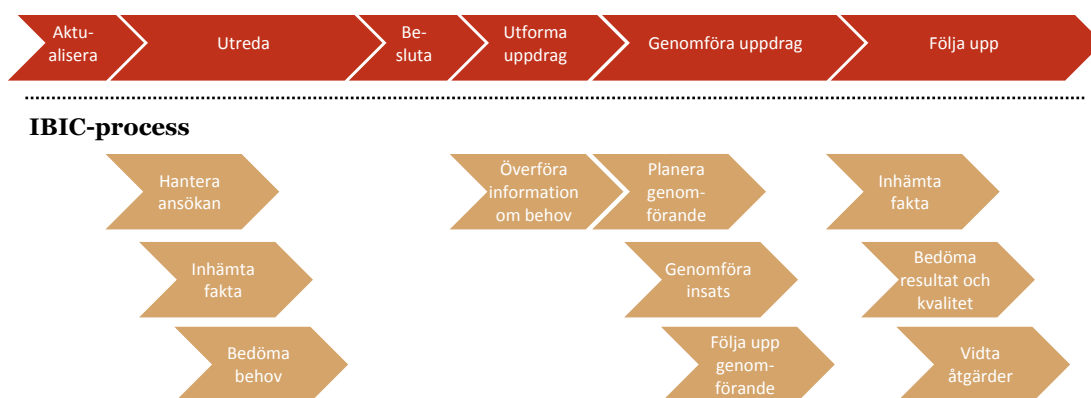
Äldre som är hemlösa

Äldre personer med eller utan missbruksproblematik som lever i hemlöshet, eller riskerar att bli hemlösa har ofta en komplex problematik vilket innebär att det vid handläggning behövs kompetens från såväl äldreomsorg, socialpsykiatri, funktionsnedsättning och/eller missbruk för ett framgångsrikt arbete. Vid en ansökan eller anmälan som rör en hemlös person 65 år och äldre ska en initial bedömning göras gemensamt med handläggare som handlägger hemlöshetsärenden.

Handläggningsprocessen

Handläggningen ska bedrivas systematiskt i enlighet med arbetssättet Individens behov i centrum (IBIC). Biståndsbedömningen ska utgå från den enskildes behov, resurser, mål och resultat inom olika livsområden i det dagliga livet och inte från de insatser som kommunen kan erbjuda. Genom ett systematiskt arbetsätt och en tydlig, strukturerad dokumentation ska det gå att följa den enskilde genom processen, från ansökan till avslutad insats.

IBIC-process utifrån Socialtjänstens övergripande process för handläggning och dokumentation



Aktualisering och ansökan

När en enskild gör en ansökan om hjälp från Socialtjänsten ska utredning inledas utan dröjsmål. Handläggare ska ha varit i kontakt med den enskilde senast tre arbetsdagar efter att den enskilde kontaktade kommunen om att få hjälp. Det finns inga regler som begränsar vad den enskilde kan ansöka om. När en ansökan inkommer ska den enskildes behov alltid bedömas då det är behovet som avgör om bistånd ska beviljas och vad detta bistånd i så fall ska bestå av.

När någon annan än den enskilde tar kontakt eller om kommunen på annat sätt får kännedom om att en enskild kan vara i behov av insatser enligt SoL ska en anmälan registreras och en förhandsbedömning göras utan dröjsmål. Förhandsbedömningen ska klargöra om anmälan leder till en ansökan från den enskilde. Socialtjänstlagen innehåller inga möjligheter till tvångsinsatser, vilket innebär att en utredning av den enskildes behov och beslut om insatser endast kan genomföras om den enskilde själv vill det. Det är med andra ord alltid den enskilde själv som ansöker om hjälp. En anhörig eller närstående kan vara behjälplig att påtala behovet men det är alltid den enskilde som formellt ansöker. Sökanden får företrädas av ett ombud med stöd av en skriftlig fullmakt alternativt en muntlig fullmakt som lämnas vid ett hembesök eller besök på förvaltningen. Om den enskilde på grund av sjukdom inte har insikt om sin situation och själv saknar förmåga att framföra en ansökan behövs en legal ställföreträdare i form av god man eller förvaltare. I en sådan situation föreligger anmälningskyldighet till Överförmyndarnämnden (5 kap. 3 § Socialtjänstförordningen 2001:937). En person med nedsatt beslutsförmåga kan inte företrädas av någon annan med stöd av en fullmakt. En fullmakt är inte giltig när det utfärdats av någon med nedsatt beslutsförmåga. Vidare anses en fullmakt som ställts ut innan den enskilde drabbades av nedsatt beslutsförmåga inte längre giltig när den enskilde lider av bristande rättshandlingsförmåga och inte har kapacitet att återkalla fullmakten.

Om ansökan eller anmälan gäller (misstanke om) barn som far illa, ska information om detta omedelbart lämnas muntligt till Barn- och familjeenheten eller socialjour.

Utredning

Enligt 9 § Förvaltningslagen (FL 2017:900) ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall. Vid bedömning om en person har rätt till bistånd utreds om:

- Ett behov föreligger.
- Om behovet kan tillgodoses på annat sätt.
- Om biståndet behövs för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

Utredning av en ansökan enligt SoL görs utifrån den enskildes behov inom elva livsområden:

- Lärande och att tillämpa kunskap.
- Allmänna uppgifter och krav.
- Kommunikation.
- Förflyttning.
- Personlig vård.
- Hemliv.
- Mellanmänniska interaktioner och relationer.
- Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv.
- Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv.
- Känsla av trygghet.
- Personligt stöd från person som vårdar/stödjer en närstående.

Insamling av fakta kan ske genom uppgifter från den enskilde eller uppgifter från andra. Det är av stor vikt att biståndshandläggaren vid behov samverkar med andra professioner och samråder med personer i den enskildes närhet för att få en samlad bild av livssituationen. Detta ska alltid ske med den enskildes samtycke. Om den enskilde inte samtycker till de kontakter som handläggaren bedömer är nödvändiga för att utreda, ska avslag ske.

Dokumentation

Handläggaren ska säkerställa att allt som har kommit fram i utredningen om den enskilde och som har avgörande betydelse för Socialnämndens ställningstagande och beslut dokumenteras. Dokumentationen ska vara väl strukturerad och tydligt utformad. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar⁸.

Väl utformad dokumentation underlättar individuell uppföljning av beslut, intern kontroll och tillsyn samt överprövning av beslut i förvaltningsdomstol.

Samordnad individuell plan

Handläggare ska, om det finns behov, initiera till en Samordnad individuell plan, SIP. SIP ska upprättas tillsammans med den enskilde om det finns behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård och där samordning bör genomföras.

Tolk

Vid behov ska tolk användas under utredningen när en person inte behärskar svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad (8 § FL).

⁸ Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

Beslut och beställning

Beslut om insats ska alltid ske utifrån den enskildes behov och målsättning med insatserna. Målen med ett bistånd ska alltid beskrivas så att det är möjligt att följa upp. Vid utredningen ska handläggaren alltid fråga den enskilde om målet med biståndet och vid behov hjälpa till att utforma mål.

Beslutet ska tydligt beskriva vad den enskilde ska få för vård och stöd. Beslutet ska samtidigt ge ett utrymme för den enskilde att tillsammans med utföraren planera hur insatsen ska utformas inom ramen för de livsområden och den tidsram som biståndet avser.

Det är insats som beviljas och inte tid. I den beställning av biståndsinsats till utförare som görs av handläggaren genom sitt biståndsbeslut kan en schablonmässigt beräknad tid vara angiven. Denna schablontid har enbart som funktion att vara en del i regleringen av den affärsmässiga relationen mellan beställare och utförare och ska inte uppfattas som en signal om hur mycket tid utföraren ska eller bör lägga på utförandet av insatsen för den enskilde. Omfattningen av den enskildes behov ska framgå i utredningen.

Avslag och delavslag

Ett avslag eller delavslag på en ansökan ska alltid motiveras. Om skäl till avslag är att behov kan tillgodoses på annat sätt ska det framgå vad annat sätt innebär. Vid avslag ska det framgå var, när och hur den enskilde kan överklaga beslutet.

Kommunicering

Innan handläggaren fattar ett beslut i ett ärende ska handläggaren, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet (25 § FL). Kommunikeringen ska alltid dokumenteras (11 kap. 6 § SoL).

Överklagande av beslut

Den enskilde har rätt att, hos Förvaltningsrätten, överklaga beslut som inte innebär fullt bifall. Domstolen kan efter prövning ändra beslutet om de anser att kommunen gjort en felaktig bedömning. Handläggaren har skyldighet att informera om och vara behjälplig med överklagandet.

Överklagande ska komma in till Vuxenenheten inom tre veckor från den dag den enskilde fick del av beslutet. Alla överklaganden som inkommit i tid skickas vidare till Förvaltningsrätten för prövning.

Uppföljning av beslut

Handläggare ska följa upp beslut i syfte att kunna avgöra om biståndet ska fortsätta, förändras eller avslutas. Handläggaren har i denna uppföljning ett ansvar att säkerställa att de utförda insatserna har tillgodosett den enskildes behov av vård och stöd och att verkställigheten har skett i enlighet med beslutet och med hänsyn till den enskildes delaktighet.

Uppföljning av beslut ska göras fortlöpande, åtminstone en gång var sjätte månad. För beslut om insats som är avsett att tillgodose ett behov hos den enskilde som inte antas förändras över tid, exempelvis beslut om särskilt boende, kan uppföljning göras mer sällan, åtminstone en gång per år.

Bistånd avseende ordinärt boende

Bistånd avseende ordinärt boende omfattar avlösning, dagverksamhet, egenvård, hemtjänst, intensiv hemrehabilitering, ledsagning, trygg hemgång och trygghetslarm.

Avbeställning av insats

Planerat uppehåll av insats måste meddelas minst 7 arbetsdagar innan planerat verkställande. Informationen måste vidarebefordras till biståndshandläggare (av kunden själv, anhörig eller hemtjänstpersonal) så att frånvaro kan registreras i verksamhetssystemet.

Avlösning

Socialnämnden är skyldig att erbjuda stöd och avlösning för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är äldre, eller som stödjer en närstående som är långvarigt sjuk eller har funktionshinder. Med närstående avses i detta sammanhang den enskilde.

Avlösning är den insats som syftar till att avlasta en anhörig som vårdar sin närstående i ordinärt boende. Insatsen ger den anhörige möjligheten till egen tid. Avlösning innebär att den närstående hälsas välkommen till kommunens dagverksamhet till äldre. Resan dit sker antingen i eget färdmedel eller via färdtjänst med Länstrafiken, eller innebär att personal från hemtjänsten kommer hem och tillfälligt tar över omvårdnadsansvaret. Insatsen kan minska behovet av andra insatser från kommunen, exempelvis behov av växelvård. Insatsen innefattar allt det som ingår i omsorgsinsatser (se nedan under Hemtjänst) som utförs i hemmet.

Insatsen kan beviljas max 8 timmar per månad utan föregående behovsprövning. Varje avlösningstillfälle ska vara minst 2 timmar. Det går inte att spara den beviljade tiden från en månad till en annan.

Avlösning i hemmet kan beviljas vardagar 8.00–21.00. Övrig tid, det vill säga vardagar 21.00–08.00 och helger, kan avlösning beviljas i mån av tillgänglig personal. Avlösning är avgiftsfritt de 8 första timmarna per månad. I de ärenden avlösning beviljas för fler timmar beläggs varje extra timme med avgift.

Läs mer under förenklat beslutsfattande (se ovan).

Dagverksamhet

Dagverksamhet syftar till att öka den enskildes möjlighet att upprätthålla aktivitetsförmåga, få stimulans, social samvaro och stötta den anhörige och att underlätta kvarboende i den ordinära bostaden.

Dagverksamhet kan beviljas max 5 dagar i veckan. Nedre åldersgräns är 65 år. Undantag kan göras för person där dagverksamhet kan leda till ökad självständighet och att behovet av omvårdnadsinsats minskar.

Resor till och från dagverksamheten handläggs hos Länstrafiken i Jönköping. Dagverksamhet ska inte sammanblandas med Daglig verksamhet, som är en insats enligt LSS, eller annan form av dagliga gruppaktiviteter som sker utan rättslig prövning.

Dagverksamhet till äldre

Målgrupp är personer i ordinärt boende som riskerar eller har nedsatt aktivitetsförmåga på grund av ålder eller sjukdom och som har:

- Behov av stöd för att upprätthålla aktivitetsförmåga och få struktur i sitt dagliga liv.
- Behov av social gemenskap och stimulans som personen inte har förmåga att få på annat sätt.
- Behov av att avlasta en anhörig som vårdar sin närstående i ordinärt boende.

Insatsen riktar sig till personer som uppvisar motivation och vilja samt har förmåga till aktiviteter i grupp. I behovsprövningen ska hänsyn tas till den enskildes sociala kontaktnät och behov av stimulans för att möjliggöra kvarboende.

Dagverksamhet med demensinriktning

Dagverksamhet med demensinriktning ska ge möjlighet till social samvaro, kognitiv stimulans, struktur och innehåll i dagen samt meningsfulla aktiviteter. Målgrupp är personer i ordinärt boende med lätt/medelsvår demens eller kognitiv störning med dement beteende som t.ex. glömska och/eller förändrat socialt beteende. Om demensutredning inte är gjord ska initiativ tas till att en demensutredning påbörjas, ansvarig är den som beslutat omdagverksamhet.

I behovsprövningen ska hänsyn tas till den enskildes sociala kontaktnät, behov av Stimulans, avlastning för anhörig och att möjliggöra kvarboende.

Egenvård

Hälso- och sjukvårdsåtgärder är inte omvårdnadsinsatser enligt Socialtjänstlagen och omfattas därför inte av biståndsbeslut. Egenvård är en biståndsbeviljad insats där den enskilde själv ansvarar för utförandet av en hälso- och sjukvårdsuppgift men får praktiskt stöd och hjälp i utförandet.

En förutsättning för att beviljas egenvård är att den enskilde själv klarar av att ta ansvar för uppgiften men behöver praktisk hjälp. Personal som ska genomföra åtgärden behöver inte ha särskild utbildning. Behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt.

Egenvård ska beställas av hälso- och sjukvården (exempelvis från Regionen eller från Hemsjukvården) och med i beställningen ska det finnas ett egenvårdsintyg. I avvaktan på beslut från biståndshandläggaren ligger ansvaret för åtgärden på Hemsjukvården.

Fönsterputs

Fönsterputsning omfattas av begreppet hemtjänst. Insatsen kan ingå i "livsföringen i övrigt" och i "skälig levnadsnivå" i 4 kap. 1 § SoL.

Det är kommunerna som ansvarar för biståndsinsatser enligt SoL. Det ska dock göras en individuell bedömning i varje enskilt fall av möjligheten att få insatsen utförd av annan. I RÅ 2007 ref. 43 slår Regeringsrätten fast att det är kommunerna som ansvarar för insatser enligt SoL och att de således inte kan avsäga sig detta ansvar genom att hänvisa de enskilda till t ex frivilligorganisationer.

Fönsterputs utreds och bedöms därmed enligt samma kriterier som andra hemtjänstinsatser i denna riktlinje.

Skälig levnadsnivå, för den som har behov av fönsterputsning, och inte kan tillgodose dessa själv är två gånger per år. Nivån är i enlighet med de två domar som Förvaltningsrätten har avgjort 2020 i ärenden där Tranås kommun har varit motpart.

Avgift uttages enligt gällande hemtjänsttaxa.

Hemtjänst

Hemtjänst innebär bistånd i form av omsorg och service i eller i anslutning till den enskildes bostad. Insatsen beviljas utifrån individuell behovsbedömning. Hemtjänst beviljas under dygnets alla timmar som punktinsatser. Punktinsatser kan innebära återkommande och täta besök.

Den som så önskar ska kunna bo kvar i sin bostad till livets slut. Vid varaktiga behov av omfattande insatser där skälig levnadsnivå inte kan garanteras ska den enskilde motiveras att ansöka om särskilt boende eller söka annan boendeform där behov av trygghet och säkerhet bättre kan tillgodoses. Vid bedömning ska också kostnaden för insatsen vägas in i förhållande till andra insatser som bedöms tillgodose den enskildes behov. Med omfattande behov avses som riktpunkt hemtjänstinsatser eller andra kombinationer av insatser som motsvarar mer än 120 utförda timmar per månad.

Vid vård i livets slutskede kan tillsyn och omvårdnad beviljas i längre sammanhängande och tätt återkommande tidsperioder. Vid behov av tillsyn dygnet runt (vak) fattas beslut av ansvarig sjuksköterska enligt Hälso- och sjukvårdslagen.

För vårdkrävande kunder som har beslut om särskilt boende, men i väntan på ledig lägenhet bor kvar i ordinärt boende, kan insatsen "extra vänta-in" beviljas av arbetsledning på Vuxenenheten. För att bevilja insatsen ska det vara uppenbart att mer omfattande besök behövs av hemtjänsten för att trygga kunden i hemmet.

Utförandet av beviljade insatser kan inte omfördelas från dag och kväll till natt eller tvärtom.

Omsorg

Omsorg innebär omvårdnad, promenad, kontaktperson och tillsyn.

Omvårdnad

Omvårdnad är insatser för att klara den dagliga livsföringen och kan ges vid ett eller flera tillfällen under dygnet. Omvårdnad som kan beviljas är av- och påklädning, bäddning/diskning/bära ut sopor, daglig hygien/dusch/kroppsvård, toalettbesök, förflyttning/läggning/uppstigning och måltider.

- Av- och påklädning
Innefattar att exempelvis ta på/av kläder och skor, lägga fram kläder, planera klädsel efter väderlek, förbereda inför dag/natt.
- Bäddning/diskning/bära ut sopor
Handlar om enklare hushållsarbete så som att bädda säng, diska upp efter måltider, bära ut sopor.
- Daglig hygien/dusch/kroppsvård
Innefattar att få hjälp med att tvätta händer och fötter, ansikte samt att torka sig med handduk etc. Tvätta hela eller delar av kroppen genom dusch/bad/helavtvättning i säng samt hårtvätt och hårvård. Kan även innefatta kroppsvård så som tandvård, nagelvård eller rakning etc. Avtorkning av badrum ingår som en del av insatsen.
- Toalettbesök

Innefattar att få hjälp med toalettbesök, byte av inkontinensskydd samt hygien, tömning av fristående toalett etc. Avtorkning av toalett och badrum ingår som del av insatsen.

- Förflyttning/läggning/uppstigning
Den enskilde kan få hjälp med olika typer av förflyttningar under dagen, exempelvis att stiga upp för dagen, förflyttas från säng till stol, ta fram saker ur skåp, att förflytta sig med hjälpmedel, att lägga sig inför natten etc.
- Måltider
Den enskilde kan få hjälp med att förbereda måltider, servera, duka fram/av. Kan även innefatta hjälp med att äta mat, skära upp mat i bitar, använda bestick, öppna flaskor, hålla upp dryck. Vid specifika behov kan det vara aktuellt att koka ris, pasta, potatis samt skala grönsaker och potatis.
- Nattomvårdnad
Nattomvårdnad är en insats där den enskilde beviljas omvårdnad och där behovet av omvårdnaden är under natten (22.00–07.00). Det kan exempelvis handla om toalettbesök, lägesändring eller inkontinensskyddsbyte. Insatsen beviljas max 3 gånger per natt. Överstiger behovet detta bör det tittas på andra lösningar för den enskilde. Det är nattpatrullen som utför nattomvårdnaden.

Promenad

I insatsen ingår att få hjälp med promenad, kan även innefatta att få hjälp med påklädning av lämplig klädsel beroende på väder, förflyttning till/med hjälpmedel, emotionellt stöd för att bryta isolering. Insatsen kan utföras som cykeltur. Beviljas max en gång i veckan. Promenad ska inte beviljas som insats om den enskildes behov är att ta sig till/från någon specifik aktivitet eller till/från affär för inköp av dagligvaror. För sådana behov kan den enskilde beviljas ledsagning.

Social kontakt

Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga/vänner bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av social kontakt tillgodosett genom dessa kontakter. I alla beslut om hemtjänst genom omsorg ingår social kontakt som ska tillgodose den enskildes behov av social kontakt när inga eller få egna sociala kontakter finns. Insatsen social kontakt ska därför beviljas först efter att hänsyn tagits till den enskildes sociala situation och andra insatser den enskilde beviljats.

Den som saknar ett eget socialt nätverk och inte har några andra sociala aktiviteter kan beviljas social kontakt max en gång i veckan. Den som har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering, t.ex. omvårdnad, promenad, ledsagning eller dagverksamhet, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov tillgodosett genom dessa insatser.

Tillsyn

Tillsyn är en insats som syftar till att tillgodose ett trygghetsbehov hos den enskilde. Tillsyn på dagen (vakentid) kan beviljas i form av fjärrtillsyn (kamera), telefontjänst (muntlig kontakt via telefon) eller dagtillsyn (fysiskt besök). Tillsyn på natten (sovtid) kan beviljas i form av fjärrtillsyn (kamera) eller natttillsyn (fysiskt besök).

Vid beslut om tillsyn på natten ska fjärrtillsyn erbjudas i första hand. Insatsen innebär att en mörkerseende kamera placeras i den enskildes sovrum. Kameran är endast aktiv under de tidpunkter den enskilde kommit överens med biståndshandläggaren om. Kameran är igång ca 30 sekunder vid dessa tidpunkter. Om den enskilde då sover lugnt görs inget mer. Om den enskilde verkar vara orolig kontaktas nattpatrullen som då åker hem till den enskilde. Om

den enskilde inte ligger i sin säng eller inte är synlig sätts kameran igång igen efter 5 minuter. Är den enskilde tillbaka i sin säng och allt är lugnt görs inget mer. Är den enskilde inte åter i sin säng kontaktas nattpatrullen som då besöker den enskilde.

Dag tillsyn och natt tillsyn innebär att personal besöker den enskilde i dess bostad. Om den enskilde vid denna tillsyn behöver få hjälp med någon form av personlig omvårdnad, exempelvis ett toalettbesök, ska detta kunna utföras inom ramen för tillsynsbesöket.

Fjärrtillsyn, telefontjänst, dagtillsyn och natttillsyn kan beviljas även om kunden har trygghetslarm eftersom den enskildes behov inte alltid kan tillgodoses endast genom ett trygghetslarm. Biståndshandläggaren gör då en individuell behovsbedömning.

Service

Service avser praktisk hjälp i och kring hemmet. Service genom hemtjänstbeslut innefattar inköp, matdistribution, momsfri mat, samhällsärenden, städning och tvätt.

Det går inte att spara timmar från en månad till en annan.

Tjänster som är ett fastighetsägaransvar beviljas inte som en insats enligt Socialtjänstlagen (exempelvis snöskottning, sandning, gräsklippning, fastighetsreovering) utan det är fastighetsägarens skyldighet att ombesörja dessa. Mot bakgrund av det hänvisas den enskilde till hushållsnära tjänster.

Läs mer under rubrikerna Förenklat beslutsfattande och Hushållsgemenskap.

Inköp

Inköp syftar till att kunden ska få dagligvaror motsvarande som mest en veckas behov inköpta, hemlevererade och eventuellt inplockade i kylskåp och skafferi. Kunden kan även få hjälp med att skriva inköpslista. Kunden kan inte ställa krav på att närvara under inköpet.

Inköp beviljas max en gång i veckan.

Matdistribution

Matdistribution i form av matlåda beviljas för personer med identifierat behov av stöd och hjälp i samband med måltid. Den enskilde kan välja mellan två maträtter varje dag och det finns möjlighet att få specialkost. Den enskilde kan välja leverans av lunchlåda 7 dagar i veckan eller vid enstaka tillfällen, dock minst 3 gånger i veckan. Maten tillagas och levereras på vardagar av kommunens kostavdelning.

Momsfri mat

Personer som inte längre klarar av att laga sin egen mat kan genom beslut om momsfri mat få subventionerad kostnad för en måltid på Bergets restaurang. Restaurangen har öppet 7 dagar i veckan, måndag-söndag.

Samhällsärenden

Insatsen beviljas för personer som behöver stöd att genomföra ärenden i samhället, exempelvis post-, bank- och apoteksärenden. Ärenden av mer personlig karaktär eller som har karaktär av fritids- och/eller kulturintresse, exempelvis hårklippning, biblioteket, ska inte utföras inom ramen för denna insats. Den enskilde ska kunna genomföra de för ärendet avgörande, juridiska aspekterna själv, exempelvis skriva under blanketter och knappa in koder. Innan insatsen beviljas ska alternativa möjligheter, exempelvis betalning via internet, autogiro, hemleverans av läkemedel eller hjälp av anhörig/god man, ha undersökts och uteslutits.

Samhällsärenden beviljas max 2 gånger i månaden. Insatsen ska bara utföras inom Tranås kommun.

Städning

Bostaden ska hållas i sådant skick att den enskilde kan leva, bo och känna trivsel i sitt hem och genom stöd i vardagen kunna bibehålla sin självständighet och delaktighet i så stor utsträckning som möjligt.

Som skälig levnadsnivå bedöms att som mest 2 rum samt kök och badrum blir städade. För sammanboende som har skilda sovrum bedöms som skälig levnadsnivå att 3 rum samt kök och badrum blir städade. I städning ingår att plocka iordning, damma, sopa, dammsuga, torka av golv, rengöra badrum, toalett och kök samt städa och diska upp efter matlagning samt att städa av i måltidsutrymmen, både i kök där maten lagats men även där maten ätits. Städning kan även innefatta att bädda rent, avlägsna avfall, så som att slänga sopor och sopsortera samt vattna blommor.

Enklare uppsnygning av kök och badrum, i de fall behov finns, förväntas att i normalfallet ske i samband med andra insatser. T.ex. avtorkning av köksytor och spis i samband med måltider och enklare städ i badrummet i samband med toalettbestyr, hjälp med hygien och dusch.

Mindre frekventa sysslor, exempelvis rengöring av kylskåp, spis och fläkt, avfrostning av kyl och frys samt rengöring av köksskåp och garderober, ska planeras in så att de ryms inom den insats som har beviljats.

Städning beviljas en gång var 21:e dag. Undantag då städning kan beviljas med högre frekvens kan exempelvis vara om någon är synskadad, vid sjukdomar som astma, kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL), inkontinens samt allergier. Undantag som beviljas av medicinska skäl ska av den enskilde styrkas med läkarintyg.

Transport av avfall till Återvinningscentral (sopstation), saneringsstädning, flyttstädning och fönsterputs ingår inte i begreppet städning. Kunden hänvisas i dessa ärenden till hushållsnära tjänster.

Tvätt

I insatsen ingår att exempelvis boka tvättstuga, ladda tvättmaskinen, hänga upp och ta ned tvätt, strykning av gångkläder, lägga in den rena tvätten i skåp och bädda rent i säng.

Tvätt beviljas en gång var 14:e dag. Undantag då tvätt beviljas med högre frekvens kan exempelvis vara kunder med inkontinens eller kunder med minnesproblematik.

Intensiv hemrehabilitering

Intensiv hemrehabilitering är en insats som beviljas av Hemsjukvården och som innebär att en kund som av handläggare har beviljats hemtjänstinsatser, får intensiva rehabiliteringsinsatser. Syftet är att minska den enskildes behov av hemtjänst samt öka kundens självständighet och välbefinnande. För att få intensiv hemrehabilitering beviljat krävs bland annat att den enskilde har beviljade insatser i ordinärt boende och tidigare har haft trygg hemgång eller korttidsvård.

Intensiv hemrehabilitering avslutas så snart de uppsatta målen har uppfyllts, men kan pågå som längst tre månader. Under den period insatsen pågår är det Hemsjukvården som följer upp och reviderar beviljade hemtjänstinsatser.

Ledsagning

Ledsagning är en insats i form av följeslagare ute i samhället inom Tranås kommuns gränser. Ledsagning syftar till att bryta isolering och öka möjligheten till aktiviteter utom

hemmet. Det är en insats som exempelvis ska göra det möjligt att besöka vänner eller delta i kultur- och intresseaktiviteter. Vid behov kan ledsagning inkludera hjälp med förflyttning, på- och avklädning, hjälp vid måltider och vid toalettbesök i samband med insatsen.

Ledsagning beviljas inte till och från Regionens vårdinrättningar. Undantag kan vara om den enskilde har behov av stöd av personlig karaktär i samband med besöket, exempelvis på grund av kognitiv svikt. Beslutet ska särskilt motiveras i beslutsunderlaget.

Om den enskilde primärt vill ut på en promenad i närområdet ska hemtjänstinsatsen promenad beviljas framför ledsagning. Om den enskilde primärt har behov av att utföra samhällsärenden, exempelvis post-, bank- och apoteksärenden, ska hemtjänstinsatsen samhällsärenden beviljas framför ledsagning.

Ledsagning beviljas max 5 timmar per månad.

Trygg hemgång

Trygg hemgång beviljas till kunder som skrivits ut från sjukhus. Insatsen kan också beviljas kunder som flyttar tillbaka hem från korttidsplats.

Insatsen är i praktiken ett "rambeslut" som beviljar kunden hemtjänstinsatser utifrån en kontinuerlig bedömning som särskilda Trygg hemgång-lotsar gör under insatsens gång.

Insatsen gäller upp till 14 dagar. Senast efter 10 dagar gör handläggaren en ny bedömning. Beslut om Trygg hemgång kan då fattas ytterligare en (1) gång. Maximal insatstid är alltså 14+14 dagar men kan avslutas tidigare. När insatsen avslutas övertas hemtjänstinsatserna av den geografiska hemtjänstgruppen.

Trygghetslarm

För personer i ordinärt boende finns möjlighet att få trygghetslarm installerat.

Trygghetslarmet fungerar inomhus i bostaden. Syftet med insatsen är att öka den enskildes trygghet och säkerhet i bostaden.

Insatsen kan beviljas genom förenklad handläggning för personer 65 år eller äldre.

Biståndsprövning för personer under 65 år.

Trygghetslarm kan beviljas utan tidsbegränsning.

Den enskilde ska betala avgift för trygghetslarm. I ärenden där två sammanboende båda har behov av larm uttas endast en avgift.

Läs mer under Förenklat beslutsfattande.

Bistånd avseende korttidsvård

Korttidsvård är en sängplats utanför det egna boendet, avsedd för tillfällig vård och omsorg dygnet runt och är ett komplement till stöd i hemmet. Det finns tre korttidsvårdsinsatser: Korttidsplats, vänta-in och växelvård. För att beviljas någon av dessa tre insatser gäller att den enskilde ska ha omfattande behov av stöd och vård under stora delar av dygnet och att bedömningen har gjorts att det är uteslutet att dessa behov kan tillgodoses genom insatser i hemmet.

Korttidsvård syftar till att uppfylla något av följande fem syften. De fem syftena är ordnade efter prioritet. Denna prioriteringsordning ska följas vid fördelning av korttidsvårdsplats. Särskilda individuella skäl kan göra att avsteg från prioriteringsordningen måste göras.

1. Kund med vård i livets slutskede med omfattande omvårdnadsbehov där kombinationen av vård i livets slutskede och omvårdnadsbehoven sammantaget gör att korttidsvård är det bästa för kunden. Socialtjänstens bedömning av skälig levnadsnivå för en kund som precis har skrivits ut från sjukhus är att den enskilde under en begränsad period (vanligtvis en period som inte är längre än två veckor)
 - kan leva i ett rum,
 - kan inta måltider i samma rum,
 - kan ha fristående toalett i rummet,
 - kan få helavtvättning i sängen och
 - kan ha möjlighet att påkalla hjälp genom att trycka på en larmknapp.
2. Avlastning för anhöriga som vårdar en närstående efter att lämpliga insatser i hemmet är uttömda.
3. När beslut om särskilt boende finns och den enskilde har såna behov att hen ej kan vara hemma i väntan på plats på ett särskilt boende.
4. Utredning av den enskildes framtida behov av stöd och hjälp, när sådan utredning ej är möjlig att genomföra i hemmet.
5. Återhämtning och/eller mobilisering efter skada och/eller sjukdom, exempelvis efter en sjukhusvistelse.

Kund inom korttidsvård kan få dela rum med andra kunder.

Korttidsplats

Korttidsplats kan beviljas för att tillgodose något av följande tre syften:

- Kund med vård i livets slutskede med omfattande omvårdnadsbehov där kombinationen av vård i livets slutskede och omvårdnadsbehoven sammantaget gör att korttidsvård är det bästa för kunden.
- Utredning av den enskildes framtida behov av stöd och hjälp, när sådan utredning ej är möjlig att genomföra i hemmet.
- Återhämtning och/eller mobilisering efter skada och/eller sjukdom, exempelvis efter en sjukhusvistelse. Det är viktigt att den enskildes behov av korttidsplats utifrån detta syfte är kortsiktigt och att det därför ska finnas en tydlig plan som beskriver hur den enskilde ska kunna flytta tillbaka till ordinarie boende.

Korttidsplats kan också beviljas personer där den vårdande anhöriga är tillfälligt sjuk och till personer som väntar på att annan åtgärd ska utföras, t ex bostadsanpassning eller operation.

Korttidsplats beviljas max 3 veckor i taget.

Akuta behov av korttidsplats (som ej kräver sjukhusvård) som uppkommer kvällar och helger handläggs av tjänstgörande sjuksköterska i Hemsjukvården. Ansvarig biståndshandläggare informeras nästkommande vardag och tar då ett biståndsbeslut.

Vänta-in

Är aktuell för personer som väntar på plats på särskilt boende och som till följd av sina vård- och omsorgsbehov inte kan vänta i det egna hemmet.

Växelvård

Är aktuellt för personer som bor i ordinärt boende och har omfattande behov av omsorgsinsatser och tillsyn samtidigt som anhöriga är i behov av avlösning i sin roll som vårdare. Att ha regelbundet återkommande perioder av växlande vård mellan egna bostaden och korttidsvård kan bidra till att den enskilde kan bo kvar i sitt ordinära boende längre än vad som annars hade varit möjligt.

- Den enskilde ska ha behov av omfattande vård och vardagsmobilisering i syfte att bibehålla funktioner.
- Anhöriga ska ha behov av regelbunden avlastning.
- Alla andra lämpliga insatser (exempelvis hemtjänst, avlösning, dagverksamhet) ska vara uttömda.

Växelvård kan beviljas för en längre tid, exempelvis för ett helt år. Beslut om växelvård ska följas upp vid förändrat behov, dock minst en gång årligen.

Växelvård ska ges i återkommande period med en frekvens som ska vara någon av följande:

- En vecka (7 dagar) på korttidsplats, tre veckor (21 dagar) i ordinärt boende.
- Två veckor (14 dagar) på korttidsplats, två veckor (14 dagar) i ordinärt boende.

Bistånd avseende särskilt boende

Särskilt boende är avsett för personer som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal dygnet runt. Alla lämpliga insatser i hemmet ska vara uteslutna som möjliga innan beslut om särskilt boende kan fattas. Särskilt boende beviljas när något av nedanstående är uppfyllt:

- Personen har omfattande och varaktiga behov av omvårdnadsinsatser. Med omfattande behov avses som riktpunkt hemtjänstinsatser som motsvarar mer än 120 utförda timmar per månad eller andra kombinationer av insatser som motsvarar detta.
- Personen har behov kopplade till psykiska och/eller fysiska funktionstillstånd.
- Personen har behov av tillsyn eller andra insatser under stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet, osäkerhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas.

Flytt från ett särskilt boende till ett annat är en verkställighetsfråga och kräver inget biståndsbeslut. Om den enskilde eller god man motsätter sig en flytt uppstår frågan om beslutet är möjligt att överklaga. Både Justitieombudsmannen⁹ och Högsta förvaltningsdomstolen¹⁰ har konstaterat att ett beslut om ändrad verkställighet avseende bistånd i form av särskilt boende kan bli föremål för domstolsprövning, exempelvis om flytten innebär en ändring av inriktningen på vården och omsorgen, den enskilde flyttas långt från hemorten eller om hen har bott länge i det nuvarande boendet. Skyldigheten för nämnden att fatta ett formellt överklagningsbart beslut får bedömas i varje enskilt fall.

Personer som är aktuella för särskilt boende har i de flesta fall omfattande sociala och medicinska behov. Vid utredning krävs därför samverkan med sjuksköterska och/eller arbetsterapeut.

⁹ Justitieombudsmannen. Beslut 2004-12-30, dnr 1838-2002.

¹⁰ Högsta förvaltningsdomstolen. Mål 2012:11.

Prioriteringsordning för fördelning av plats till särskilt boende

Prioriteringsordningen gäller aldrig utan undantag. Särskilda individuella skäl kan göra att avsteg från prioriteringsordningen måste göras.

1. Verkställighet av domstolsbeslut (sanktionsavgift).
2. Beslut som övergått det lagstiftade tidskravet för verkställighet.
3. Enskild som bedömts ha behov av omfattande omvårdnadsinsatser i bostaden eller inom korttidsvård.
4. Datum för beslut.

Vårdboende

Vårdboende utan särskild inriktning är aktuell för personer som har stora vård- och omsorgsbehov oavsett diagnos eller funktionsnedsättning. På ett vårdboende kan personerna ha mycket varierande behov och omvårdnaden ska vara individuellt anpassad.

Demensboende

För att vara aktuell för boende på demensavdelning krävs en demensdiagnos eller kognitiv svikt med demensliknande symtom. Om demensutredning inte är gjord ska initiativ tas till att en demensutredning påbörjas.

Demensboende är avsett främst för personer med svår demens.

Syftet är att erbjuda:

- Enkla intryck och upplevelser, som trots svår demens ger stöd att upprätthålla en meningsfull tillvaro.
- Aktiviteter/stimulans som är individinriktade i en miljö som är lugn och ställer låga krav.
- Omfattande stöd och vård i vardagen och med medicinska behov.

Medboende

För den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av särskilt boende ingår det i skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med sin make/maka, sammanboende eller registrerad partner oavsett olika omsorgsbehov.¹¹

Förutsättning är att paret varaktigt har sammanbott, eller om den ena parten redan bor på särskilt boende, dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Det är den som ansöker om/är beviljad särskilt boende som kan ansöka om medboende. Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i en skälig levnadsnivå.

Handläggaren ska informera om omständigheter som leder till att insatsen avslutas, exempelvis dödsfall eller flyttning. Den medboende (utan egen behovsbedömning) ska då flytta inom sex månader efter att dess make/maka har avlidit eller flyttat. Villkoren för medboende regleras också i bilaga till hyreskontraktet.

¹¹ Socialstyrelsen (2013). Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende.

Provboende

Innan paret flyttar ihop på ett särskilt boende ska det finnas möjlighet att bo på prov med rätten att sedan kunna ändra sig. Provboende ersätts inte ekonomiskt, avgifter debiteras enligt riktlinjer utifrån att boendet är permanent.

Valfrihet särskilt boende

Den enskilde har rätt att önska boende. Önskemål tillgodoses så långt som möjligt. Har man specifika behov ska den enskilde hänvisas till särskilda boenden där den specifika kompetensen finns. Med specifika behov avses demensboende eller boende för äldre med psykisk funktionsnedsättning.

Kommunen har ansvar att verkställa beslut om särskilt boende inom tre månader. Om den enskilde vill bo någon annanstans än på den plats som erbjuds har den enskilde möjlighet att efter flytt till den erbjudna platsen ställa sig på en intern flyttlista. En sådan intern flytt ska kunden själv ombesörja.

Om den enskilde tackar nej till erbjuden plats ska det uppfattas som att den enskilde har återkallat sin ansökan. Ärendet avslutas och den enskilde får ansöka på nytt.